

Riigikogu
riigikogu@riigikogu.ee

Teie 30.09.2025

Meie 15.10.2025

nr / 2-3/15-388, 7-1.2/25-
01825-2
nr 13-2/7915

Vastus Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele (KK 388)

Lugupeetud Riigikogu esimees

Riigikogu liige Jaak Valge esitas justiits- ja digiministariumile küsimused seoses tsiviilhagi esitamisega.

1. Kas prokurör või uurimisasutus võib aidata kannatanul tsiviilhagi koostada ja esitada ning millised on pretsedendid analoogilistel juhtudel?

Prokurör või uurimisasutus võib aidata kannatanul tsiviilhagi koostada ja esitada, kuid sellist kohustust seadusest ei tulene. Kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 38 lg 4 kohaselt on uurimisasutusel ja prokuratuuril kohustus selgitada kannatanule tsiviilhagi esitamise korda ja nõudeid, tsiviilhagi esitamise tähtaega ja selle möödalaskmise tagajärgi, samuti riigi õigusabi saamise tingimusi ja korda.

2. Kas ja kuidas tagab riik, et ka vähekindlustatud kannatanud saavad oma õigusi ja nõudeid kriminaalmenetluses kaitsta?

Riik tagab vähekindlustatud kannatanute õiguste ja nõuete kaitse kriminaalmenetluses riigi õigusabi võimaldamise kaudu. Füüsilisest isikust kannatanul on õigus saada riigi õigusabi, kui ta ei suuda oma majandusliku seisundi tõttu tasuda õigusteenuse eest. Erandkorras antakse õigusabi ka majanduslikku seisundit arvestamata, näiteks piiratud teovõimega või perekonnast eraldatud alaealisele (KrMS § 41; RÕS § 6). Kohus võib määrata õigusabi ka omal algatusel, kui kannatanu huvid võivad jääda kaitseta (KrMS § 41 lg 3). Kriminaalmenetluses kaitseb kannatanu õigusi ja nõudeid ka võimalus esitada tsiviilhagi kahtlustatava, süüdistatava või tsiviilkostja vastu juba kriminaalmenetluse raames (KrMS § 38¹ lg 1). Tsiviilhagi läbivaatamine kriminaalmenetluses on riigilõivuvaba, välja arvatud mittevaralise kahju hüvitamise nõudes, kui see ei tulene kehavigastusest, tervisrikket või toitja surma põhjustamisest (KrMS § 38¹ lg 4).

3. Kas MTÜ Slava Ukraini likvideerija ja nõukogu liikmed rikkusid seadust, jättes kriminaalasjas tsiviilhagi esitamata, ning kellel on pädevus seda hinnata?

Tsiviilhagi esitamine kriminaalasjas ei ole kannatanule seadusest tulenev kohustus. MTÜ likvideerijatel on kohustus nõuda sisse võlad ja kaitsta ühingu varalisi huve (MTÜS § 45 lg 2). Tsiviilhagi esitamata jätmine võib viidata seega hoolsuskohustuse rikkumisele (MTÜS § 32 lg 1 ja lg 6). Sellisel juhul on tegemist aga tsiviilõigusliku küsimusega, mille sisuks on hinnata, kas otsus mitte esitada hagi oli põhjendatud ja kooskõlas ühingu huvide kaitsega. Hinnangut eraõigusliku ühingu sisesele tegevusele on pädev andma kohus.

4. Kas selline praktika, kus ilmse kahju tekitamise korral loobutakse kahjunõudest, ei õõnesta usaldust Eesti õigusriigi, annetuskultuuri ja kodanikuühiskonna vastu?

Arutluse all olev juhtum puudutab paljusid annetajaid ja selline otsus kahtlemata mõjutab annetuskultuuri ja annetajate õiglustunnet. Samas tuleb arvestada, et otsus tsiviilhagi esitamata jätmise kohta kuulub konkreetse MTÜ juhtorganite pädevusse ning sellise otsuse motive ei saa ministeerium väljastpoolt hinnata.

5. Milliseid samme plaanib Justiitsministeerium astuda, et sarnastes olukordades oleks kannatanute huvid reaalselt kaitstud ja avalikkusele ei tekiks ekslikku muljet, nagu sõltuks õiguse saamine jõukusest või hagi esitamise kulude tasumisest?

Antud juhtumil on kannatanuks MTÜ kui juriidiline isik, kellel oli seadusest tulenev õigus ja võimalus oma huve kriminaalmenetluses igakülselt kaitsta, sealhulgas esitada tsiviilhagi. Tsiviilhagi esitamine kriminaalmenetluses ei sõltu kannatanu majanduslikust olukorrast — see võimalus on tagatud kõigile kannatanutele ning menetleja kohustus on seda õigust selgitada. Otsus hagi esitamise kohta kuulub aga kannatanule endale. Justiits- ja digiministeeriumil ei ole pädevust ega õigust sekkuda üksikjuhtumisse või suunata kannatanut hagi esitama. Justiits- ja digiministeeriumi eesmärk on tagada, et kannatanute õigused oleksid menetluses selgelt mõistetavad ja kättesaadavad. Et vältida ekslikku muljet, justkui sõltuks kannatanu juurdepääs õiglusele tema majanduslikust olukorrast, on menetlejal seadusest tulenev kohustus teavitada kannatanut võimalusest esitada tsiviilhagi riigilõivuvabalt.

6. Kas avalikkusele esitatud sõnumid, nagu oleks tsiviilhagi esitamine kriminaalasjas ligikaudu 40 000 euro suurune kulu, ei loo olukorda, kus kannatanud võivad hakata kaaluma omakohut või muid Eesti seadustega vastuolus olevaid lahendusi?

Tsiviilhagi esitamine kriminaalmenetluses on riigilõivuvaba ja kannatanul pole kriminaalmenetluses ka esindaja võtmine kohustuslik. Justiits- ja Digiministeeriumil puudub info võimaliku 40 000 euro suuruse kulu ja sellise hinnangu tausta kohta. Miks tsiviilhagi esitamise võimalus kasutamata jäeti, on MTÜ juhatuse selgitada.

7. Kas tuleks seadusi muuta, et edaspidi analoogiliste juhtumite puhul saaksid annetajatele tehtud kahjud hüvitatud ja ühiskonnas ei tekiks teravat ebaõiglustunnet?

Eesti karistusõigus tugineb *ultima ratio* põhimõttele – karistusõiguslik sekkumine peab olema viimane meede. Annetajatele teadlikult eksitaval viisil kahju tekitamine varalise kasu eesmärgil on juba praegu käsitletav kuriteona ning karistatav kelmusena karistusseadustiku § 209 alusel.

Samas tuleb arvestada, et annetamine mittetulundusühingule on eraõiguslik tehing, mille puhul loovutatakse vara ilma vastusooritusega. Kui annetusega ei kaasne selgeid lepingulisi tingimusi, ei saa annetaja hiljem nõuda, et vara kasutataks täpselt kindlal viisil. Mittetulundusühingul on õigus kasutada annetusi ka oma tegevuskulude katteks, sealhulgas haldus- ja korralduskuludeks. Seadus ei määra, kui suur osa annetustest peab minema otseselt annetuskampaania eesmärgi täitmiseks. Seega ei pruugi olla võimalik tuvastada, millise annetaja konkreetne panus läks millise kulu katteks. Sellest tulenevalt ei ole annetaja positsioonilt alati võimalik tuvastada otsest varalist kahju. Riik ei sekku eraõiguslikesse suhetesse ega dikteeri, kuidas mittetulundusühingud oma tegevust korraldavad – välja arvatud juhul, kui esineb selge seaduserikkumine.

Justiits- ja Digiministeerium peab oluliseks tugeva kodanikuühiskonna ja usaldusväärse annetuskultuuri edendamist. Selleks julgustame inimesi tegema annetusi teadlikult – uurima ühingute tausta, läbipaistvust ja aruandlust. Suur roll on aga ühingutel, kel lasub vastutus tegutseda avatult ja selgelt, et annetajatel oleks põhjust neid usaldada. Annetuskultuuri tugevdamine ei saa põhineda üksnes karistuse ähvardusel, vaid see peab toetuma usaldusele, vastutustundlikule juhtimisele ja kogukondlikule sidususele.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Margus Tsahkna
välisminister
justiits- ja digiministeri ülesannetes

Mari Haav
mari.haav@justdigi.ee